יָכוֹל הַיית לוֹמַר, שבזמן הקטרת הכהן הגדול לפני ולפנים, אסור לשהות אֲפִילּוּ בְּכל הָעֲזָרָה, תַּלְמוּד לוֹמַר 'בְּאׇהֶל מוֹעֵד', ללמד, שהאיסור נאמר רק על אהל מועד, ולא על העזרה.

וממשיכה הברייתא ודורשת: אֵין לִי ללמוד מפסוק זה לאסור, אֶלָּא בְּאׇהֶל מוֹעֵד שֶׁמְּמִדְבָּר, אבל לאסור במשכן שילה וּבבֵית עוֹלָמִים [–בית המקדש], מְנַיִן, תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְכל אָדָם לא יִהְיֶה בְּאׇהֶל מוֹעֵד בְּבאוֹ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ', אבל מַבִּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ שהוא מקום המרווח ממקום ההקטרה, לֹא פָּרְשׁוּ.

מַתִּיב [–הקשה] רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה, וְאָמְרֵי לָהּ – ויש שהקשו בשם כְּרַבִּי [–שם חכם], שנינו בתוספתא (כלים ב"ק פ"א ה"ח), רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, כְּשֵׁם שֶׁפּוֹרְשִׁין מִבֵּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ בִּשְׁעַת הַקְטָרָה, כָּךְ פּוֹרְשִׁין בִּשְׁעַת מַתַּן דמים של פַּר כֹּהֵן מָשִׁיחַ ופַּר הֶעְלֵם דָּבָר שֶׁל צִיבּוּר וּשְׂעִירֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. שואלת התוספתא: אם כן, הָא מַה מַּעֲלָה יֵשׁ בֵּין הַהֵיכָל לְבֵין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ, הרי בשניהם יש דין פרישה. משיבה התוספתא: אֶלָּא המעלה היא, שֶׁהַהֵיכָל פּוֹרְשִׁין בֵּין בִּשְׁעַת הַקְטָרָה וּבֵין שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַקְטָרָה, וּמִבֵּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ, אֵין פּוֹרְשִׁין אֶלָּא בִּשְׁעַת הַקְטָרָה, וכמו שיבואר בהמשך דברי הגמרא.

ומדייקת הגמרא: מבואר בתחילת דברי הברייתא שבִּשְׁעַת הַקְטָרָה מֵיתָא פָּרְשֵׁי אף מבין האולם ולמזבח, מַאי לָאו – האם אין הכוונה, לפרישה בִּשְׁעַת הַקְטָרָה דִּלְפָנִים, שהרי נאמר הקטרה סתם, שמשמעה כל הקטרה ואפילו לפני ולפנים, ולא כדברי רבי אלעזר שאמר שבשעת הקטרה של לפני ולפנים לא היו פורשין אלא מההיכל. מתרצת הגמרא: לֹא, אין כוונת הברייתא לפרישה בשעת ההקטרה לפני ולפנים, אלא לפרישה בִּשְׁעַת הַקְטָרָה דְּהֵיכָל, ודברי הברייתא מתפרשים כך, כשם שפורשים הכהנים מבין האולם ולמזבח בשעת ההקטרה בהיכל, כך פורשים משם בשעת מתן דמי פר כהן משיח וכו' הניתנים בהיכל.

מקשה הגמרא: אִי הָכִי, איך נבאר את מה שנאמר בסיפא, 'הָא מַה מַּעֲלָה יש בין ההיכל לבין האולם ולמזבח, אלא שבהיכל פורשין בין בשעת הקטרה ובין שלא בשעת הקטרה, ומבין האולם ולמזבח, אין פורשין אלא בשעת הקטרה', וסברה הגמרא שכוונת הברייתא שמההיכל פורשים בין בשעת הקטרה שלפני ולפנים ובין בשעת מתן דמים שלפני ולפנים, ואילו מבין האולם ולמזבח אין חיוב פרישה בשעת מתן דמים לפני ולפנים, אלא רק בשעת הקטרה של היכל, ועל כך שואלת הגמרא וְתוּ לֹא – וכי אין חילוק נוסף, וְהָא אֵיפָא הָא מַעֲלָה בהקטרה עצמה, דְּאִילּוּ מֵהֵיכָל פָּרְשֵׁי בֵּין בִּשְׁעַת הַקְטָרָה דִּידֵיהּ – שבהיכל, וּבֵין בִּשְׁעַת הַקְטָרָה דִּלְפָנִים לְפָנִים, וְאִילּוּ מִבֵּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ לֹא פָּרְשֵׁי אֶלָּא בִּשְׁעַת הַקְטָרָה דְּהֵיכָל, כדברי רבי אלעזר.

משיבה הגמרא: הָא קָתָנֵי – אמנם נאמר בברייתא חילוק זה, אולם מה שנאמר 'שלא בשעת הקטרה' אין הכוונה לשעת מתן דמים שלפני ולפנים, אֶלָּא כך היא כוונת הברייתא לחלק, שֶׁהַהֵיכָל פּוֹרְשִׁין בֵּין בִּשְׁעַת הַקְטָרָה בהיכל, וּבֵין שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַקְטָרָה שבהיכל, והיינו, שעת הקטרה לפני ולפנים, וּמִבֵּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ אֵין פּוֹרְשִׁין סמוך למקום שבין האולם ולמזבח, אֲבָל בִּשְׁעַת הַקְטָרָה דִּלְפָנִים – בשעת ההקטרה המיוחדת של יום הכיפורים הנעשית בקודש הקדשים, אמנם מַהֵיכָל פָּרְשֵׁי, כיון שהוא סמוך למקום ההקטרה, ושייך בו 'וְכל אָדָם לא יִהְיֶה בְּאׇהֶל מוֹעֵד בְּבאוֹ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ', אבל מַבִּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ שהוא מקום המרווח ממקום ההקטרה, לֹא פָּרְשֵׁי.

אגרות קודש

ב"ה, י"ח טבת, תשט"ו

ברוקלין.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה"ר זאב שי'

שלום וברכה!

... נתעכב שילוח מכ' זה. ובינתים נתקבל מכתב זה מהר"ד שי' וכותב א) שההשקה היא כמו ח, ויעץ לעשות חור ההולך ישר ולא בדרך מלמעלמ"ט. ומסכים הנני לדעתו. ב) שהתיר והורה להם לעשות שטאפער מגומי. ואין דעתי כן, ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר מהרש"ב נ"ע - נדפסה בסו"ס טהרת מים ובס' של הנ"ל טהרת יו"ט ח"ו בהקדמה - וצריך לעשותה מעץ.

אֶלָּא בְּשָׁעַת הַקְטָרָה שבהיכל, ואילו בשעת הקטרה בקודש הקדשים אין חיוב לפרוש מבין האולם ולמזבח, וכדברי רבי אלעזר.

שואלת הגמרא: וְהָא אִיבָּא הָא מַעֲלָה – הרי ישנה מעלה נוספת, דְּאִילּוּ מַהֵיכָל, פָּרְשֵׁי בַּיִן בִּקְדוּשָּׁה דִּידֵיהּ – במתן דמים שבהיכל ובֵּין בִּקְדוּשָּׁה דִּלְפָנִים – במתן דמים בקודש הקדשים, וְאִילּוּ מִבֵּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ, לֹא פָּרְשֵׁי אֶלָּא בִּקְדוּשָּׁה דְּהֵיכָל, ולא בשעת מתן דמים בקודש הקדשים, וכמו שמחלק בהקטרה. משיבה הגמרא: אָמַר רָבָא, אמנם יש חילוק בין ההיכל לקודש הקדשים גם בדין פרישה בשעת מתן דמים, אבל כיון ששני הדינים הם דיני פרישה, יש לומר שֶׁשָּׁם פְּרִישָׁה אַחַת הִיא – שני דיני הפרישה הם כחיוב אחד, שיש חיוב פרישה בשעת העבודות, והשמיענו התנא חילוק בין הקטרת קודש הקדשים להקטרת היכל, ולא הוצרך לחזור ולחלק גם במתן דמים.

חוזרת הגמרא לדון בדברי התוספתא: אָמַר מַר, כשם שפורשין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה, כָּךְ פּוֹרְשִׁין בְּשָׁעַת מַתַּן פַּר כֹּהֵן מָשִׁיחַ וּפַר הֶעְלֵם דָּבָר שֶׁל צִבּוּר וּשְׂעִירֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. שואלת הגמרא: מָנָא לָן שאף באלו יש דין פרישה. משיבה הגמרא: אָמַר רַבִּי פָּדָת, דין זה אָתְיָא – נלמד בגזירה שוה, 'כַּפָּרָה' 'כַּפָּרָה' מִיּוֹם הַכִּפּוּרִים, שנאמר בעבודת יום הכפורים (ויקרא טז יז), 'וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ', וכן בקרבנות אלו נאמר בהם 'כפרה', ולכך יש בהם חיוב פרישה.

הגמרא ממשיכה לדון בפרישה בזמן העבודה: אָמַר רַב אַחָא בַּר אַהֲבָה, שְׁמַע מִינָּהּ שגזרו חכמים לפרוש מבין האולם ולמזבח, שחילוקי מַעֲלוֹת הקדושה בבית המקדש שמנו חכמים (כלים פ״א מ״ח–ט), הם מִדְּאוֹרַיְיתָא, וְהָכִי גְּמִירֵי לְהוּ – וחילוקי מעלות אלו נלמדו הלכה למשה מסיני. דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ שחילוק המעלות אינם אלא מִדְּרַבָּנָן, ואילו מדאורייתא לכל העזרה יש קדושה שוה, אם כן מַאי שְׁנָא [–מה שונה דין] בֵּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ שגזרו חכמים שלא לעמוד שם משום דְּיִלְמָא מֵיקְרִי וְעָיְילֵי – שמא ישגגו ויכנסו משם להיכל, הרי חכמים היו צריכים לגזור שמכּוּפְלָה עֲזָרָה נַמִּי נִפְרְשׁוּ, דְּיִלְמָא מֵיקְרִי וְעָיְילֵי להיכל, והכל גזירה אחת, שהרי מדאורייתא הכל קדושה אחת. אלא מוכח שחילוקי המעלות הם מדאורייתא, וכיון שמדאורייתא נאמר לפרוש רק מהההיכל, הוסיפו חכמים אף מבין האולם והמזבח מחמת החשש שמא יכנס להיכל, אבל לא הוסיפו את כל העזרה, כיון שאין דינם שוה ואין גוזרים גזירה לגזירה. דוחה הגמרא: לעולם חילוק המעלות הוא מדרבנן, אלא שגזרו רק בין האולם ולמזבח ולא בכל העזרה, משום שדווקא מִבֵּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ יש חשש שיכנסו להיכל, דִּכְיָון דְּלָא מַפְסִיק מִידֵי – אין שום הפסק עד ההיכל, לֹא מֵינְכָּרָא מִילְּתָא – אין היכר בדבר למנוע את הכניסה, אך בשאר הָעֲזָרָה, כֵּיוָן דְּאִיכָּא מְזַבֵּחַ הֲחִיצוֹן דְּמַפְסִיק בין העזרה להיכל, מֵינְכָּרָא מִילְּתָא ויזכרו שאסור להיכנס, ולכך לא גזרו שם חכמים.

הגמרא מוסיפה לדון בפרישה בזמן העבודה: אָמַר רָבָא, שְׁמַע מִינָּהּ, שקְדוּשַׁת אוּלָם וְהֵיכָל, חֲדָא מִילְּתָא הִיא – קדושה אחת היא, והאיסור 'וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד' (ויקרא טז יז), נאמר אף על האולם. דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ שהההיכל והאולם שְׁתֵּי קְדוּשׁוֹת נִינְהוּ, אם כן, חיוב פרישה מהאוּלָם גּוּפֵיהּ אינו אלא גְּזֵירָה מדרבנן, וְנֵיקוּם [–נקום אנו] וְנִגְזוֹר גְּזֵירָה לְגְזֵירָה לפרוש אף מבין האולם ולמזבח. אלא מוכח, שקדושת האולם היא חלק מקדושת ההיכל וחיוב הפרישה ממנו הוא מדאורייתא, וגזרו חכמים לפרוש מבין האולם ולמזבח מחשש שיכנסו לאולם. דוחה הגמרא: לֹא – אין להוכיח כן, משום שאפשר שאוּלָם וּבֵין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ חֲדָא קְדוּשָּׁה הִיא, וכשגזרו חכמים על האולם, אף בין האולם ולמזבח בכלל הגזירה, אבל הֵיכָל וְאוּלָם שְׁתֵּי קְדוּשׁוֹת הֵן, ומדאורייתא אין חיוב פרישה אלא מההיכל.

שנינו במשנה: בְּכָל יוֹם הָיָה חוֹתֶה בְּשֶׁל כֶּסֶף וְכוּ' ומערה בשל זהב. מברר הגמרא: מַאי טַעֲמָא שבכל יום אינו חותה בשל זהב. משיבה הגמרא: משום שהַתּוֹרָה חָסָה עַל מָמוֹנָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, ומחמת כן גם חכמים חסו על ממון ישראל, וכיון שכלי מתכות ניזוקים ונחסרים בחתיית הגחלים, תיקנו לחתות בכלי כסף הפחותים, ולא בכלי זהב.

שנינו במשנה: וְהַיּוֹם חוֹתֶה בְּשֶׁל זָהָב וּבָהּ הָיָה מַכְנִים. שואלת הגמרא: מַאי טַעֲמָא שביום הכפורים חותה בשל זהב ולא חסו על ממונן של ישראל. משיבה הגמרא: דבר זה נעשה מִשּׁוּם חוּלְשָׁא דְּכַהֲנֵי גְּדוֹל, שעובד את עבודת היום מתוך התענית, ולא הטריחוהו לערות ממחתה למחתה.

שנינו במשנה: בְּכָל יוֹם חותה בְּשֶׁל אַרְבַּעַת קַבִּין ומערה לתוך שלשת קבין וְכוּ'. תָּנָא במשנה (תמיד לג), שבעירורי נִתְפַּזְּרוּ לוֹ לכהן קַב גֶּחָלִים על הרצפה, והיה מְכַבְּדָן לְאַמָּה – לאמת המים העוברת בעזרה ויוצאת לנחל קדרון.

הגמרא דנה בענין הגחלים שהתפזרו: תָּנֵי חֲדָא – שנינו בברייתא אחת, שהיה מתפזר קַב גחלים. וְתַנְיָא אִידָךְ – ושנינו בברייתא אחרת, שהיו מתפזרים קַבַּיִם [–שני קבין]. שואלת הגמרא: בְּשִׁלְמָא דַּהְדֵּי בְּרַייתָא דְּתָנֵי קַב, מתפרשת לשיטת רַבָּנָן במשנה, שבכל יום חותה בשל ארבעה קבין ומערה בתוך של שלשה קבין, הרי שלדבריהם היה מתפזר קב אחד. אֶלָּא הַדְּ בְּרַייתָא דְּתָנֵי קַבַּיִם, מַנִּי – כדעת מי נשנתה, לֹא רַבָּנָן וְלֹא רַבִּי יוֹסֵי היא, שהרי לרבנן רק קב אחד היה מתפזר, ולשיטת רבי יוסי שבכל יום היה חותה במחתה של סאה דהיינו ששה קבים, ומערה לתוך מחתה של שלשת קבים, היו מתפזרים שלושה קבין. משיבה הגמרא: אָמַר רַב חִסְדָּא, בְּרַייתָא זו שהיו מתפזרים שני קבין, כדעת רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה הִיא, דְּתַנְיָא רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר, בְּשֶׁל קַבַּיִם הָיָה מַכְנִים, נמצא שאם היה חותה בשל ארבעה קבין כמבואר במשנתינו [שהרי לא מצינו שחולק בזה] ומערה לתוך של שני קבין, היו מתפזרים שני קבין.

הגמרא מביאה ביאור נוסף: רַב אַשִׁי אָמַר, אֲפִילּוּ תֵּימָא שהברייתא כְּרַבִּי יוֹסֵי, וְהָכִי קָאָמַר – וכך היא כוונתו, בְּכָל יוֹם הָיָה חוֹתֶה בְּשֶׁל כַּמָּאָה מִדָּבָרִית, שהיא שיעור חמשה קבין ירושלמיות וּמְעָרֶה לְתוֹךְ של שֶׁלֹּשֶׁת קַבִּין יְרוּשַׁלְמִיּוֹת. נמצא, שהיו מתפזרים שני קבין.

שנינו במשנה: בְּכָל יוֹם הָיְתָה המחתה כְּבֵידָה וְהַיּוֹם קַלָּה. תָּנָא בברייתא, בְּכָל יוֹם הָיְתָה גְּלָלֶיהָ – דופנה של המחתה עָבָה ולכן היתה כבידה, וְהַיּוֹם היתה דופנה רָךְ – דקה, ולכן היתה קלה. וכן, בְּכָל יוֹם הָיְתָה ידה קְצָרָה וְהַיּוֹם אֲרוּכָּה. ומבארת הגמרא: מַאי טַעֲמָא, כְּדֵי שֶׁתְּהֵא זְרוֹעוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל מְסַיַּעְתּוֹ, על ידי שיניח את הידית מתחת לזרועו ויקל בנשיאת המחתה.

תָּנָא בברייתא שינוי נוסף, בְּכָל יוֹם לֹא הָיָה לָהּ למחתה נִיאָשְׁתִּיק – טבעת בראשה שמצלצלת ומשמעת קול, וְהַיּוֹם הָיָה לָהּ נִיאָשְׁתִּיק כדי לקיים בה 'וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבוֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ' (שמות כח לה), דִּכְרֵי בֶּן הַפָּקֻלִי.

שנינו במשנה: בְּכָל יוֹם הָיָה זֶהָבָהּ יָרוֹק והיום אדום. מביאה הגמרא מימרא בענין זה: אָמַר רַב חִסְדָּא שִׁבְעָה סוגי זְהָבִים הֵן, זָהָב, וְזָהָב טוֹב, וְזָהָב אוֹפִיר, וְזָהָב מוּפָז, וְזָהָב שָׁחוּט, וְזָהָב סָגוּר, וְזָהָב פַּרְוִירִים. ומבארת הגמרא: זָהָב וְזָהָב טוֹב הם שני מינים, דִּכְתִיב (בראשית ב יב), 'וְזָהָב הָאָרֶץ הַהִוא טוֹב', ומהדגשת הלשון 'זהב טוב', מוכח שיש זהב סתם וזהב הנקרא זהב טוב. זָהָב אוֹפִיר, נקרא כך על שם מָמקום הנקרא אוֹפִיר. זָהָב מוּפָז, נקרא כך על שם